

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки та управління
Факультет менеджменту

Кафедра економіки підприємств

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальностей 073«Менеджмент»,
281 «Публічне управління та адміністрування»
денної та заочної форм навчання

Миколаїв

2019

УДК 658.14/.17
Е45

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 25.01.2019 р., протокол № 5.

Укладачі:

О.І. Котикова – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету;

О. А. Горобченко – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету;

І. О. Мельник – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету;

І. Г. Крилова – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету;

Г. В. Коваленко – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету

Т. Г. Олійник – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету.

Рецензенти:

І. В. Клочан – д-р екон. наук, доцент кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету;

Т. В. Стройко – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних відносин Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Загальні положення	5
2. Організація виконання курсової роботи	8
3. Вимоги до виконання та оформлення курсової роботи	9
4. Тематика курсових робіт	24
5. Приклади змісту окремих тем курсової роботи	28
6. Методичні пояснення для виконання окремих тем курсової роботи	31
Додаток А. Зразок оформлення титульної сторінки	47
Додаток Б. Зразок оформлення змісту	48
Додаток В. Приклади оформлення бібліографічних записів у списку використаних джерел	49
Перелік рекомендованих джерел	54

ВСТУП

Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики бакалаврів спеціальності 073 «Менеджмент», 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 07 – «Управління та адміністрування».

Призначення методичних рекомендацій становить надання допомоги здобувачам вищої освіти у підготовці курсової роботи згідно з чинними стандартами України. Письмова робота, що виконується випускником освітнього рівня підготовки «бакалавр», є кваліфікаційною роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння ним теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи за обраною спеціальністю. Вона має виконуватись на матеріалах реально функціонуючого об'єкта дослідження.

Методичні рекомендації містять основні вимоги щодо змісту та оформлення, організації виконання, порядку захисту і оцінювання курсової роботи.

1.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота– це оформлена здобувачем вищої освіти звітна документація (у виді пояснювальної записки і графічного матеріалу), що містить як рішення питань діяльності підприємства, так і детальне рішення поставленої відособленої задачі (спеціальна частина), що має загальну структуру, зміст і встановлену послідовність виконання.

Робота виконується здобувачем вищої освіти на конкретному підприємстві, в організації виробничого профілю та являє собою розробку конкретних пропозицій щодо удосконалення виробничої діяльності на цьому підприємстві, вибір та обґрунтування більш ефективної організаційної структури управління, розробку більш досконалих технологій, розробку та впровадження плану заходів по перебудові виробництва, удосконаленню діяльності підприємства та підвищенню її ефективності, удосконаленню системи менеджменту на підприємстві.

Курсова робота передбачає теоретичні дослідження загального стану планування, нормування, організації виробництва, систем управління, організації та ефективності діяльності, які здобувач вищої освіти робить на основі практичного матеріалу діяльності підприємства чи організації, а також матеріалів наукових статей, доповідей, монографій.

Курсова робота передбачає узагальнення виявлених тенденцій, прогнозування майбутнього стану об'єкта дослідження та розробку рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування системи менеджменту і їх економічне забезпечення (обґрунтування).

Метою курсової роботи є глибоке осмислення професійної проблеми; комплексне оволодіння матеріалом і методами самостійного дослідження та послідовного викладення; практичне застосування теоретичних знань для вирішення конкретних завдань щодо вдосконалення виробничої діяльності.

Виходячи з мети курсової роботи, *основними її* задачамиє:

- ✓ обґрунтування актуальності і значущості роботи на сучасному етапі розвитку економіки;

- ✓ теоретичне дослідження стану заданої проблеми або задачі з позиції економічної науки та сучасних тенденцій в менеджменті, розкриття суті економічних категорій, явищ;

- ✓ економічний аналіз стану об'єкта дослідження за певний період, визначення динаміки зміни економічних показників об'єкта дослідження, їх тенденцій на перспективу, а також проблем, що вимагають вирішення або вдосконалення;

- ✓ закріплення навичок володіння сучасною методикою і технікою рішення практичних задач або питань, поставлених в курсовій роботі;

- ✓ розробка методичних положень, вказівок по вдосконаленню організації, плануванню і економічному стимулюванню діяльності підприємства;

- ✓ розробка рекомендацій і пропозицій практичного характеру (самостійно або по завданню підприємства), з обґрунтуваннями і розрахунками їхньої економічної ефективності;

- ✓ узагальнення отриманих внаслідок проведених досліджень матеріалів і формування висновків.

У процесі виконання курсової роботи здобувач вищої освіти, відповідно до кваліфікаційних вимог, повинен виявити:

- ✓ вміння відбирати, систематизувати та обробляти інформацію відповідно до цілей дослідження;

- ✓ знання загальнотеоретичних, загальноекономічних, професійно орієнтованих і спеціальних дисциплін, які розкривають теоретичні основи та практичні питання управління підприємством;

- ✓ вміння визначити основні напрямки щодо вдосконалення управління реальним досліджуваним об'єктом, розробляти наукові висновки і конкретні пропозиції щодо підвищення ефективності виробничої та фінансової діяльності підприємства;

✓ вміння використовувати причинно-наслідкові зв'язки процесів та явищ у прикладній галузі.

Курсова робота повинна мати логічний, доказовий, аргументований характер і відповідати таким *вимогам*:

✓ містити повний всебічний аналіз досліджуваної проблеми;

✓ містити елементи самостійного дослідження, розрахунки, виконані на ЕОМ;

✓ містити обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення діяльності на досліджуваному об'єкті;

✓ бути належним чином оформленою;

✓ мати всі необхідні супровідні документи;

✓ бути виконаною і поданою на кафедру в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Курсова робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить матеріалів конкретного дослідження проблеми на реальному підприємстві, обґрунтованих пропозицій до захисту не допускається. Курсова робота окремо оцінюється за:

- зміст 36-60 балів;

- захист 24-40 балів.

Шкала оцінювання курсової роботи здобувачів вищої освіти

Сума балів за зміст і за захист	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
35- 59	FX	незадовільно з можливістю повторного захисту
0-34	F	незадовільно з обов'язковою ретельною доробкою роботи і повторним захистом

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Основні етапи виконання курсової роботи:

1. Вибір теми та об'єкта дослідження, затвердження теми.
2. Опрацювання літературних та інтернет джерел, складання плану курсової роботи.
3. Збирання фактичного матеріалу про об'єкт дослідження.
4. Обробка, аналіз та систематизація фактичного матеріалу із застосуванням ПЕОМ.
5. Апробація матеріалів дослідження (доповідь на студентській науковій конференції) *(за бажанням)*.
6. Написання та оформлення курсової роботи.
7. Подання курсової роботи на кафедру та її реєстрація.
8. Рецензування курсової роботи викладачем.
9. Захист курсової роботи.

Термін подання курсової роботи на кафедру – за 10 днів до залікового тижня.

3. ВИМОГИ ДОВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Загальні вимоги.

Курсову роботу друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша формату А4 (210×297 мм). Текст необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word, шрифт тексту – Times New Roman Cyr, через полуторний інтервал, розмір – 14pt. Шрифт друку повинен бути чітким. На кожній сторінці текст необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм. Будь-які скорочення слів в роботі не допускаються, крім загальноприйнятих: грн, млн, тис., кг, ц, т, га, м, л та інші. Щільність тексту повинна бути однаковою, букви або цифри – чіткими. Описки і неточності, які виявилися в процесі написання роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи та підрозділи.

Структура курсової роботи з дисципліни «Економіка і фінанси підприємства»:

1. Титульний аркуш (*див. додаток А*)
2. Зміст (*див. додаток Б*)
3. Анотація (на українській мові, *див. стор.15*)
4. Вступ
5. Розділ 1 (*теоретичний*)
6. Розділ 2 (*аналітичний*)
7. Розділ 3 (*спеціальний або рекомендаційний*)
8. Висновки
9. Список використаних джерел
10. Додатки

Заголовки структурних частин роботи “Зміст”, “Вступ”, “Розділ”, “Висновки”, “Додатки”, “Список використаних джерел”, друкують симетрично до тексту великими літерами. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці у підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервалам (9-14 мм).

2.2. Нумерація.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку №.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш (додаток А), який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці.

“Зміст”, “Вступ”, “Висновки”, “Список використаних джерел” не мають порядкового номера. Номер розділу ставлять після слова “Розділ”, після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка дається заголовок розділу.

Підрозділ нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номеру підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в проекті безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом “Рис.” і нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися із номеру розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: “Рис.1.2” (другий

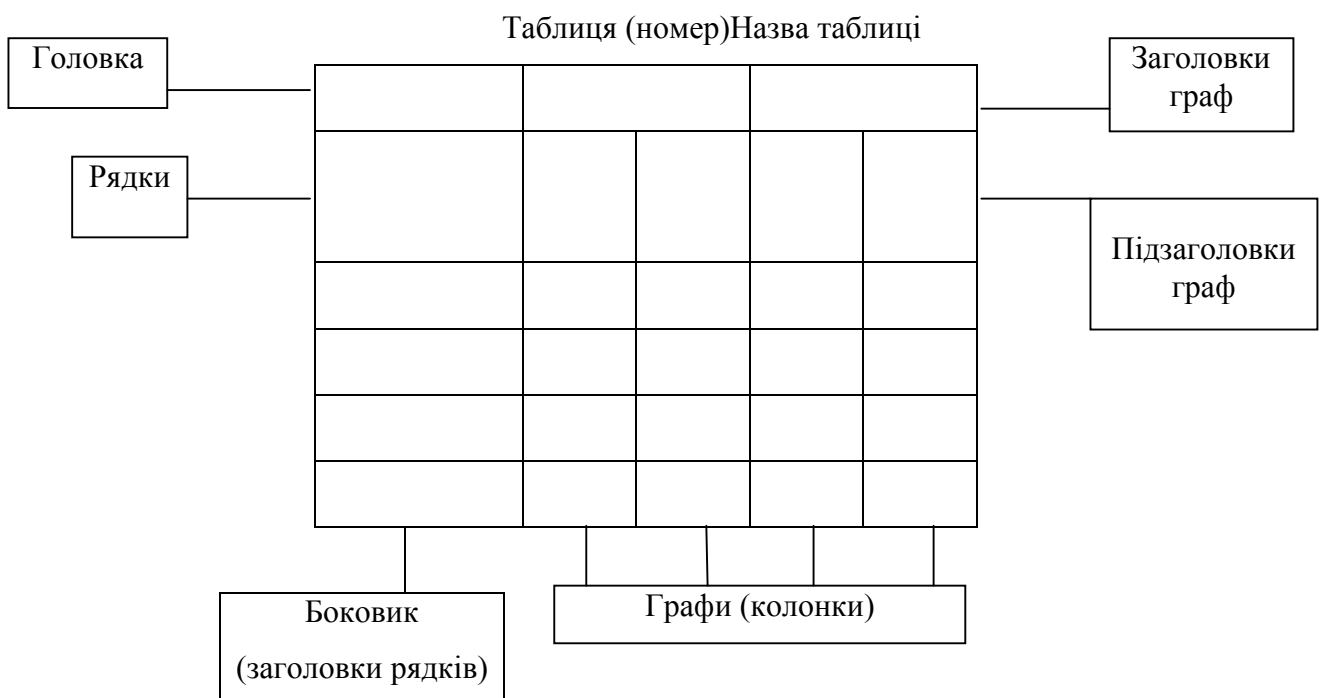
рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують надпис “Таблиця” із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номеру розділу і порядкового номеру таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: “Таблиця 1.2” (друга таблиця першого розділу).

В разі, якщо таблиця не розміщується на одній сторінці і при перенесенні частини її на інший аркуш (сторінку) слово “Таблиця” і номер її вказують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова “Продовж. табл.” і вказують номер таблиці, наприклад: “Продовж. табл. 1.2”. Формули в роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу, як ілюстрації та таблиці. Номери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (1.1) (перша формула першого розділу).

2.3. Таблиці.

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць. Приклад побудови таблиці:

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до розміщення таблиці. Назву і слово таблиця починають з великої літери. Назву не підкреслюють і не наводять жирним шрифтом.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковим номером рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту аркуша або з поворотом, але за годинниковою стрілкою.

2.4. Формули.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова “де” без двокрапки.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=), або після знаків (+), мінус (-), множення.

Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання в наступному тексті. Інші нумерувати не рекомендується.

Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого поля сторінки без крапок від формули до її номера.

2.5. Загальні правила посилання на використані джерела.

При написанні роботи здобувач вищої освіти повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в роботі. Посилатися слід на останні видання публікацій.

Якщо використовують матеріали джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати і номери сторінок, таблиць, ілюстрацій, формул з джерела, на яке є посилання в роботі, поряд з номером

джерела у списку використаної літератури, який складає здобувач вищої освіти, наприклад [10, с.40-60].

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис.(2.1)». Посилання на формули роботи вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад «...у формул (2.1)». На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово “таблиця” в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... в табл. 1.2». У повторних посиленнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово “дивись”, наприклад: «... див.табл. 1.2».

2.6. Додатки.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних його сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи, включаючи звітну інформацію досліджуваного підприємства; громіздкі таблиці, ілюстрації допоміжного інформаційного характеру тощо, розташовуючи в порядку появи посилань на них у тексті.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок у горі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої пишуться слово “Додаток ___” і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначити послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як Додаток А.

При оформленні додатків окремою частиною на титульному аркуші під назвою роботи друкують великими літерами слово « ДОДАТОК ».

2.7. Оформлення списку використаних джерел.

Список використаних джерел слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку. Відомості про джерела, які включені до списку джерел, необхідно давати згідно з вимогами міжнародних і державного стандартів з обов'язковим

наведенням назв праць. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел наведено у додатку Б.

2.8. Структура роботи за обсягом:

1. Титульний аркуш –1 сторінка
2. Зміст –1 сторінка
3. Анотація –1 сторінка
4. Вступ–2 сторінки
5. Розділ 1 –10-12 сторінок
6. Розділ 2–12-18 сторінок
7. Розділ 3–10-15 сторінок
8. Висновки–2-3 сторінки
9. Список використаних джерел–2-4 сторінки
10. Додатки

Загальний обсяг курсової роботи з дисципліни «Економіка і фінанси підприємства» 40-60 сторінок друкованого тексту.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИНИХ ЧАСТИН КУРСОВОЇ РОБОТИ

АНОТАЦІЯ

Кириленко О.І. Оцінка фінансової стійкості і напрямки її підвищення в сільгосппідприємстві Арбузинського району. – Друкована праця. – 201_.

Зміст анотації (*1 сторінка державною мовою, коротко про основні результати дослідження*)

Ключові слова: (5-10 слів державною мовою)

Зміст та обсяг вступу

Головним завданням вступної частини (вступу) є обґрунтування актуальності і практичної значущості обраної теми курсової роботи, особливостей постановки і вирішення питань щодо конкретних умов дослідження. В цій частині слід, спираючись на план:

- ✓ дати загальну характеристику проблеми, що відповідає темі курсової роботи;
- ✓ визначити основні питання, що підлягають розгляду, їх теоретичне, практичне, господарське, економічне значення;
- ✓ чітко визначити предмет, об'єкт дослідження і подати коротку інформацію про нього;
- ✓ зазначити використовувані методи та інформаційні джерела дослідження, що може робитися за допомогою таких, наприклад, формулювань:
 - «У роботі використано методи дослідження»
 - «Інформаційною базою слугували вітчизняні та закордонні видання, матеріали преси та фактичні дані щодо діяльності...(об'єкт)»;

✓ сформулювати мету та завдання, що мають бути вирішені у процесі курсової роботи.

Обсяг вступу не має перевищувати 2-3 сторінки.

Зміст та обсяг першої глави (теоретичної)

Перша глава (теоретична) може складатися із декількох підрозділів, що містять суть проблеми, значення, класифікаційні характеристики, теоретичне обґрунтування предмета дослідження, виходячи з сучасного стану науки і техніки. Теоретичне обґрунтування повинне містити:

✓ основні теоретичні положення, які визначають суть проблеми (формулювання основних визначень та понять проблеми);

✓ розкриття значення проблеми в вирішенні питання покращення фінансово-економічної діяльності, підвищення ефективності господарювання чи в вирішенні екологічних питань;

✓ оцінку наукового стану розробки проблеми та практичного досвіду її реалізації (в світі, в Україні);

✓ аналіз точок зору на проблему різних вчених та порівняння цих точок зору;

✓ виявлення переваги та недоліків окремих думок, сфери їх застосування;

✓ аналіз сутності фінансово-економічної діяльності підприємства;

✓ формулювання висновку про доцільність та актуальність проектування;

✓ обґрунтування вибору методичних підходів щодо визначення кількісних оцінок впливу факторів, які пов'язані з економічно-фінансовою діяльністю підприємства, ефективністю управління основними параметрами цієї діяльності, з прогнозуванням значень показників у майбутньому періоді тощо;

✓ обґрунтування методики розрахунку чи обчислення економічних, фінансових та інших показників, які підлягають дослідженню в проекті.

Ця глава носить загальнотеоретичний та методологічний характер. В ній на основі аналізу наукових праць учених економістів та екологів

відображається соціально-економічна сутність проблеми, її значення в пошуку шляхів поліпшення ефективності управління виробничою та фінансово-економічною діяльністю. Використання інформаційних джерел супроводжуватись вказівками на їх джерела. Це робиться в квадратних дужках. Чітко визначені теоретичні аспекти дають змогу перейти в наступних главах до конкретного аналітичного обґрунтування, діагностування економічного стану підприємства під кутом зору обраної теми кусової роботи, формулювання відповідних висновків і пропозицій щодо удосконалення управління.

Багато ілюструвати текст графічними матеріалами - схемами, графіками, діаграмами тощо.

Обсяг першої глави не повинен перевищувати 20-25% загального обсягу курсової роботи.

Зміст та обсяг другої глави (аналітичної)

Друга глава (аналітична) може складатися із декількох підрозділів. Глава, забезпечуючи логічну послідовність дослідження, має стати перехідною до наступної третьої глави і поєднати набуті теоретичні знання та вміння використовувати обрані методи і певне методичне забезпечення.

Назва другої глави може бути:

✓ «Економічна характеристика ... (предмет дослідження) на...(об'єкт дослідження)».

✓ Сучасний стан (предмет дослідження) на(об'єкт дослідження).

У другій главі здійснюється техніко- та економічний аналіз підсумків господарської діяльності підприємства в розрізі обраної теми. Наводиться опис, характеристика сучасного стану досліджуваної проблеми на об'єкті дослідження, здійснюється діагностування діяльності підприємства, ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та залученням усіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію.

Кожен структурний елемент глави, що присвячений окремому предмету аналізу, містить співвідношення теорії та практики: того, як повинно бути

(виходячи з теоретичного обґрунтування), та прикладів з практики досліджуваного підприємства (як є зараз, сучасний стан). Результатом дослідження є критичний аналіз.

Коло аналітичних показників, період аналізу, його методи та форми погоджуються з викладачем. Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми мають супроводжуватися тлумаченнями та висновками, які дозволяють визначити сутність управлінських процесів, що спостерігаються в організації, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів. Якщо можливо, текст слід ілюструвати дійсними документами (які можна віднести до додатків) та обов'язково супроводжувати їх стислим коментарем.

Відповідно до досліджуваної проблеми друга глава курсової роботи може мати таку *структура та зміст*:

- ✓ природно-економічна характеристика об'єкта дослідження;
- ✓ аналіз та техніко-економічна оцінка результатів господарської діяльності об'єкта дослідження;
- ✓ спеціальний аналіз економічних, фінансових показників об'єкта дослідження у відповідності до теми;
- ✓ аналіз існуючої системи управління підприємством, підрозділом чи конкретною функцією.

Джерелом інформації є планові і фактичні показники господарської та природоохоронної діяльності, статистична та бухгалтерська звітність, накази, розпорядження, довідкові, інструктивні та інші матеріали, якими користуються в своїй роботі екологічна, планово-економічна і фінансові служби підприємства. Поряд з цим аналітичну інформаційну базу складають також результати спостережень, опитувань, обстежень та інших методів збирання первинної інформації, які використовує студент під час переддипломної практики.

Всі інформаційні джерела повинні бути достовірними. Найбільш показові аналітичні матеріали слід включити до ілюстративних матеріалів дипломної роботи.

Перелік форм звітності підприємств:

1. Статистика сільського господарства

1. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 20 __ року , 4-сг;
2. Сівба та збирання врожаю сільськогосподарських культур, проведення інших польових робіт на " __ " _____ 20__ року, 37-сг;
3. Внесення мінеральних, органічних добрив, гіпсування та вапнування ґрунтів під урожай 20__ року, 9-б-сг;
4. Баланс сільськогосподарської продукції за 20__ рік, 16-сг;
5. Стан тваринництва на " __ " _____ 20 __ року, 24-сг;
6. Стан тваринництва за 20__ р., 24-сг;
7. Підсумки збору врожаю сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду на 1 грудня 20 __ року, 29-сг;
8. Збір врожаю сільськогосподарських культур на 1 грудня 20__ року з политих зрошуваних земель, з осушених земель, 29-сг (меліорація);
9. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 20 __ рік, 50-сг;
10. Посівні площі сільськогосподарських культур у домашніх господарствах на території сільської ради під урожай 20 __ року, 4-сільрада;
11. Окремі показники розвитку сільських, селищних, міських рад у галузі сільського господарства на 1 січня 20 _ року, 6-сільрада;
12. Наявність сільськогосподарської техніки в сільськогосподарських підприємствах у 20 __ році, 10-мех;
13. Основні показники господарської діяльності фермерського господарства за 20__ рік, 2-ферм;
14. Надходження цукрових буряків на переробні підприємства за січень- _____ 20__ року. 4-заг;

15. Надходження худоби та птиці на переробні підприємства за січень - _____ 20__ року, 11-заг;

16. Надходження молока на переробні підприємства за січень - _____ 20__ року, 13-заг;

17. Переробка винограду на виноматеріали на 1 грудня 20__ року, 1-виноград;

18. Реалізація сільськогосподарської продукції за січень-_____ 20__ року, 21-заг (місячна);

19. Реалізація сільськогосподарської продукції за 20__ року, 21-заг (річна);

20. Наявність і надходження зернових та олійних культур на "___" _____ 20__ року, 1-зерно (місячна);

21. Наявність і надходження зернових та олійних культур на "___" _____ 20__ року, 1-зерно (піврічна);

22. Запитальник базового інтерв'ю, 01-СГН;

23. Запитальник щомісячного інтерв'ю, 02-СГН;

2. Статистика рибного господарства

1. Вилов риби, добування інших водних живих ресурсів за 20__ р., 1-риба (річна);

2. Вилов риби, добування інших водних живих ресурсів за січень - _____ 20__ року, 1-риба (місячна);

3. *Статистична інформація та публікації з офіційних сайтів* : Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>; <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/> тощо.

4. Статистика фінансів

1. Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (річна);

2. Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;

3. Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» (річна);

4. Форма № 4 «Звіт про власний капітал» (річна).

Обсяг другої глави – у межах 30-35% загального обсягу курсової роботи.

Зміст та обсяг третьої глави (спеціальної або рекомендаційної)

Третя глава (спеціальна або рекомендаційна) має завданням розробку конкретних рекомендацій, пропозицій, моделей управління параметрами розвитку, діяльності організації на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного забезпечення, що викладені у першій главі, а також висновків проведеного у другій главі аналізу.

Назва розділу формулюється на основі обраної теми курсової роботи. Наприклад :

- ✓ Удосконалення (предмет дослідження) на (об'єкт дослідження).
- ✓ Шляхи покращення (предмет дослідження) на (об'єкт дослідження).

Зі змістом третя глава має бути розрахунково-методичним розділом роботи, в якому подається розгорнута характеристика пропозицій здобувача вищої освіти відповідно до науково-практичного вирішення досліджуваної проблеми. Кожна з детальних пропозицій щодо вдосконалення фінансово-економічної діяльності організації, по-перше, базується на теоретичному дослідженні, здійсненому в главі 1, та, по-друге, є безпосереднім наслідком висновків з аналізу, який проведено у главі 2. Запропоновані удосконалення обґрунтовуються, відштовхуючись від виявлених проблем та недоліків, та мають містити розгорнуте розрахунково-кількісне обґрунтування. Пропозиції здобувачів вищої освіти повинні відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності та практичної втіленості. У розрахунках для обґрунтування пропозицій є можливим використання ПЕОМ.

У третій главі можуть використовуватися такі формулювання:

- ✓ «Як свідчить аналіз, проведений у п. 2.1., у... існує такий істотний недолік, як... Для успішного подальшого розвитку... можна запропонувати...»
- ✓ «З метою... можна запровадити...»

Здобувач вищої освіти демонструє свою освіченість та менеджерський світогляд висуванням найсміливіших пропозицій, виходячи з найсучаснішого досвіду відомих фірм світу. Але у випадку нездійсненності подібної пропозиції

для сучасного стану об'єкта дослідження, це потребує обов'язкового пояснення (відсутністю коштів, недосконалістю законодавства, невідповідністю кадрів, інфляцією, економічною нестабільністю тощо). Тобто здобувач повинен демонструвати знання проблем реального об'єкта. В залежності від напрямку дослідження рішення, що приймаються у спеціальній частині курсової роботи можуть бути проектними, технологічними або науково-дослідними. Третя глава може мати таку *структуру та зміст*:

- ✓ пропозиції щодо вибору оптимальних рішень по зниженню негативного впливу підприємства на навколишнє природне середовище;
- ✓ рекомендації щодо удосконалення системи управління виробництвом, або окремими функціями;
- ✓ рекомендації (пропозиції) щодо удосконалення системи менеджменту на підприємстві;
- ✓ економіко-фінансове обґрунтування запропонованих управлінських і технічних рішень;
- ✓ план заходів, що пропонується для вирішення поставлених в курсовій роботі задач.

Обсяг третьої глави може становити до 30% від загального обсягу роботи.

Зміст та обсяг висновків

Висновки, що наводяться в окремому розділі роботи, є стислим викладанням підсумків вирішених задач. У цьому розділі коротко наводяться найбільш важливі теоретичні положення, які містять формулювання розв'язаної проблеми, оцінка результатів дослідження з точки зору відповідності до мети курсової роботи та поставлених у вступі завдань. Також визначаються пропозиції щодо удосконалення досліджуваного напрямку діяльності організації, які було детально обґрунтовано у третьому розділі. У висновках не можуть з'явитися пропозиції, які не було розглянуто у третьому розділі.

Обсяг висновків не має перевищувати 3-4 сторінки.

Зміст та обсяг списку використаних джерел

Перелік посилань, що наводяться в окремому розділі курсової роботи, може містити такі інформаційні джерела:

- ✓ закони України (у хронологічній послідовності);
- ✓ укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- ✓ директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);
- ✓ монографії, брошури, підручники (абетковий порядок);
- ✓ статті із журналів (абетковий порядок);
- ✓ інструктивні, нормативні та інші матеріали, що використовуються підприємством (абетковий порядок).
- ✓ іншомовні джерела.

Перелік усіх використаних джерел інформації необхідно розміщувати в порядку посилань на них у тексті. Перелік посилань може містити до 35-40 назв. Посилання на них мають наводитись у вигляді порядкового номеру за списком джерел у квадратних дужках (наприклад, [19]).

Зміст та обсяг додатків

Додатки до курсової роботи мають містити інформаційні матеріали, що становлять базу аналітичних досліджень згідно з обраною темою, і розміщуються на останніх сторінках. Кожен із них має бути пронумерований (у правому верхньому кутку), на кожен повинно бути посилання в тексті.

Крім того, у додатки доцільно включати допоміжний матеріал, потрібний для повноти сприйняття дипломного проекту (роботи):

- ✓ реальні документи підприємства;
- ✓ проміжні математичні доведення, формули, розрахунки;
- ✓ таблиці допоміжних цифрових даних;
- ✓ інструкції, методики, опис алгоритмів і програм вирішення задач на ЕОМ, що розроблені в процесі виконання дипломної роботи;
- ✓ ілюстрації допоміжного характеру.

4. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

Темою курсової роботи має бути одна з актуальних проблем сучасного менеджменту, яка відображає потреби економічної, фінансової, виробничої сфери та водночас відповідає задачам та умінням, набутим здобувачами вищої освіти під час навчання і вивчення дисципліни «Економіка і фінанси підприємства».

Тема курсової роботи повинна бути актуальною і конкретною, відповідати сучасним вимогам теорії і практики ринкової економіки, мати практичне значення.

Наведена нижче тематика курсових робіт охоплює майже всі розділи робочої програми навчальної дисципліни «Економіка і фінанси підприємства».

Здобувачеві вищої освіти надається право самостійно обрати тему роботи згідно з тематикою, що затверджена кафедрою.

Список рекомендованих кафедрою тем курсових робіт

1. Джерела формування фінансових коштів підприємств в умовах ринкової економіки.
2. Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємств.
3. Вдосконалення системи формування фонду оплати праці на підприємстві.
4. Вдосконалення ціноутворення на підприємстві в умовах ринку.
5. Види зовнішньоекономічної діяльності підприємства, їх соціально-економічна ефективність.
6. Виробнича діяльність аграрних підприємств та шляхи її удосконалення.
7. Вплив технічного переоснащення на величину виробничої потужності підприємства.
8. Державне регулювання оплати праці: суть і складові механізми та соціально-економічне значення.

9. Джерела і фактори зниження собівартості продукції.
10. Доходи і цінова політика підприємства та шляхи її удосконалення.
11. Доходи підприємства від господарсько-фінансової діяльності: види, характеристика, ефективність.
12. Економічна ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства.
13. Економічна ефективність виробництва продукції та шляхи її підвищення в аграрному підприємстві.
14. Економічна ефективність інноваційних процесів на підприємстві.
15. Економічний механізм формування і удосконалення фінансових результатів підприємства.
16. Економічні ресурси підприємства та шляхи їх ефективного використання.
17. Економічно-фінансова ефективність покращення використання виробничих потужностей підприємства.
18. Економічно-фінансове значення оборотних засобів та шляхи прискорення їх оборотності.
19. Ефективність модернізації техніки (технології) та її вплив на виробничу потужність підприємств.
20. Ефективність та вдосконалення управління трудовими ресурсами підприємства.
21. Заходи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві.
22. Зниження собівартості продукції – основний фактор підвищення економічно-фінансової ефективності підприємства.
23. Інноваційна діяльність підприємства та заходи щодо її покращення.
24. Інноваційний процес як засіб ефективного розвитку підприємства.
25. Інтенсифікація виробництва: ефективність та шляхи забезпечення на підприємстві.

26. Конкуренціяспроможність продукції: характеристика, оцінка, шляхи забезпечення в підприємстві.
27. Ліквідність майна підприємства та розробка заходів по підвищенню її рівня.
28. Напрямки і організаційні форми задоволення соціальних потреб працівників підприємства.
29. Нематеріальні активи підприємств та їх вплив на господарськофінансову діяльність підприємства
30. Організація і удосконалення товарної політики сільськогосподарського підприємства.
31. Організація і удосконалення управління майновими активами сільськогосподарського підприємства.
32. Основні фонди підприємства та розробка основних напрямів поліпшення їх використання.
33. Особливості створення і використання фінансових ресурсів акціонерного товариства.
34. Оцінка фінансової стійкості підприємства і напрямки її підвищення.
35. Проблеми створення запасів матеріалів та їх регулювання на підприємстві.
36. Проблеми створення і використання резервних виробничих потужностей на підприємстві.
37. Проблеми та перспективи розвитку маркетингової діяльності підприємства та її вплив на господарсько-фінансові результати.
38. Проблеми формування трудових ресурсів підприємства та їх вплив на фінансово-економічну ефективність.
39. Рентабельність господарсько-фінансової діяльності підприємства та шляхи її підвищення.
40. Ресурсний потенціал підприємства та заходи по підвищенню його рівня.
41. Ризики та методи їх оцінки на підприємстві
42. Системи оплати праці та розробка заходів їх удосконалення.

43. Соціальна ефективність нововведень: характеристика, види та оцінка.
44. Соціально-психологічні та економічні фактори впливу на продуктивність праці.
45. Стратегічне планування діяльності підприємства та діагностика реалізації обраної стратегії.
46. Стратегічний розвиток малого підприємництва та шляхи його підвищення.
47. Фінансові причини виникнення і оцінка неплатоспроможності підприємства.
48. Фінансові ресурси підприємства в умовах ринкової економіки.
49. Фінансові ресурси підприємства та джерела їх залучення.
50. Характеристика видів нововведень та їх ефективність на підприємстві.
51. Шляхи економії матеріальних, сировинних і енергетичних ресурсів на підприємстві.
52. Продуктивність праці та шляхи її зростання у аграрному підприємстві.
53. Шляхи підвищення рівня конкурентноздатності продукції підприємства.
54. Шляхи підвищення якості і конкурентноздатності продукції на зовнішньому і внутрішньому ринках.
55. Виробничі ресурси та шляхи покращання їх використання в аграрному підприємстві.

5. ПРИКЛАДИ ЗМІСТУ ОКРЕМИХ ТЕМ КУРСОВОЇ РОБОТИ

ТЕМА № 32

ОСНОВНІ ФОНДИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

ЗМІСТ

Анотація

Вступ

Розділ 1. Теоритичні аспекти функціонування основних фондів підприємства.

1.1. Сутність основних фондів, їх склад і структура.

1.2. Методи оцінки, знос і амортизація основних фондів.

1.3. Показники ефективності використання основних фондів.

Розділ 2. Аналіз використання основних фондів у підприємстві.

2.1. Загальна характеристика підприємства.

2.2. Аналіз складу, структури і динаміки основних фондів.

2.3. Оцінка ефективності використання основних фондів на підприємстві.

Розділ 3. Напрямки поліпшення використання основних фондів.

3.1. Напрями підвищення віддачі створеного виробничого потенціалу.

3.2. Удосконалення механізму прийняття управлінських рішень щодо постійного оновлення основних засобів.

3.3. Поліпшення системи стимулювання використання основних фондів.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

ТЕМА № 42

СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

ЗМІСТ

Анотація

Вступ

Розділ 1. Теоретичні аспекти формування оплати праці.

1.1. Заробітна плата, її форми і системи.

1.2. Сучасна політика оплати праці.

1.3. Методика і розрахунок фонду зарплати підприємства.

Розділ 2. Оцінка системи оплати праці на підприємстві.

2.1. Загальна характеристика підприємства.

2.2. Оцінка стану економічного розвитку підприємства та ефективності використання ресурсів.

2.3. Стан та ефективність оплати праці на підприємстві.

Розділ 3. Удосконалення системи оплати праці на підприємстві.

3.1. Резерви підвищення ефективності оплати праці.

3.2. Заходи удосконалення механізму оплати праці.

3.3. Шляхи покращення мотивації праці.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

ТЕМА № 46

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ЗМІСТ

Анотація

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи малого підприємництва України

1.1. Роль та місце малого підприємництва в економіці держави.

1.2. Мале підприємництво: суть, система організації та принципи діяльності.

1.3. Створення і формування нового підприємства.

Розділ 2. Становлення та розвиток малого підприємництва Миколаївщини.

2.1. Актуальні проблеми розвитку малого підприємництва.

2.2. Аналіз діяльності малих підприємств за галузевою ознакою.

2.3. Мале підприємництво і його роль у реформуванні економіки регіону.

Розділ 3. Шляхи підвищення стратегічного розвитку малих підприємств Миколаївської області.

3.1. Механізм стратегічного розвитку малих підприємств.

3.2. Основні напрямки державної підтримки малого підприємництва в області і в країні.

3.3. Досвід розвитку малого підприємництва в економіці зарубіжних країнах.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

Здобувач вищої освіти, за погодженням із керівником, може запропонувати свою тему дослідження за умов відповідного обґрунтування доцільності її розробки (відповідно до попередньої власної науково-дослідницької роботи, до місця роботи, можливостей отримання необхідної

інформації на об'єкті дослідження). Крім того, курсові роботи можуть виконуватися за тематикою, яку замовлятимуть державні установи, підприємства та підприємницькі структури, що уклали із закладом освіти контракти на навчання здобувачів або договори про співпрацю та співробітництво.

Одночасно із вибором теми здобувач вищої освіти зобов'язаний визначити *об'єкт дослідження*, на матеріалах якого буде виконуватися робота. Це повинно бути підприємство будь-якої форми власності, яке є юридичною особою і має самостійну звітність. Діяльність цього підприємства повинна створювати можливість інформаційного забезпечення дослідження. Об'єктом дослідження можуть бути виробничо-господарська, фінансова діяльність в досліджуваному господарстві, організації АПК будь-якої форми власності, яка є юридичною особою, має самостійну звітність або виробничо-господарська діяльність господарств, організації АПК будь-якої форми власності певного адміністративного району, які є юридичною особою та мають самостійну звітність.

6. МЕТОДИЧНІ ПОЯСНЕННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У першому підрозділі другого розділу розглядається:

- коротка характеристика підприємства, що містить:
- назву, місцезнаходження, форму власності, організаційно-правову форму, галузеву належність;
- історію і дату заснування (коли і ким заснований), дату і місце реєстрації;
- величини статутного фонду, номінал, види та кількість акцій, розподіл акцій між засновниками тощо;
- мета та предмет діяльності підприємства або підрозділу;
- природно-ресурсний потенціал підприємства;
- кліматичні умови, склад, структура та якість земельних ресурсів;
- характеристика продукції, що випускається, її параметри, призначення, ринки збуту, конкуренти, конкурентоспроможність продукції, її переваги та недоліки тощо;
- виробнича структура підприємства (підрозділу), склад цехів, дільниць, зовнішні та внутрішні зв'язки типу виробництва, форми спеціалізації підрозділів;
- характеристика основних, допоміжних та обслуговуючих виробничих процесів;
- характеристика технічної оснащеності (вартісна оцінка виробничих фондів, к.п.д. їх використання, виробничих засобів природоохоронного призначення, їхнього технічного стану, застосування нової техніки);
- організація робочих місць, їхнього забезпечення матеріалами, інструментом, транспортом, засобами механізації та автоматизації тощо.

З метою аналізу економічних умов господарювання підприємства необхідно проаналізувати його розмірів.

Основним показником, що характеризує розмір підприємства є вартість валової продукції, допоміжні – площа земельних угідь, вартість основних і оборотних засобів, середньорічна чисельність працівників, поголів'я худоби, енергетичні потужності та інші (табл.1).

Таблиця 1 Основні економічні показники діяльності

(назва підприємства, район)

Показники	Роки			201_ р. в % до	
	201_	201_	201_	201_ р.	201_ р.
Валова продукція сільського господарства в постійних цінах 201_ р., тис.грн					
Грошова виручка від реалізації продукції та послуг, тис.грн					
<i>у тому числі</i> від реалізації продукції					
Площа сільськогосподарських угідь, га					
<i>у тому числі</i> ріллі					
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн					
Середньорічна чисельність працівників зайнятих в сільгоспвиробництві, чол.					
Середньорічна кількість худоби та птиці в перерахунку на умовне поголів'я, гол.					

За результатами аналізу показників розміру підприємства визначають **тип його відтворення**: якщо основний і більшість допоміжних показників розміру господарства збільшились, то це говорить про розширений тип відтворення, якщо залишились незмінними – простий тип, а якщо зменшувались, то це свідчить про «згортання» основної діяльності сільськогосподарського товаровиробника.

У разі виявлення розширеного типу відтворення, необхідно з'ясувати, яким саме шляхом воно здійснюється – інтенсивним чи екстенсивним. При **екстенсивному шляху розвитку** сільського господарства збільшення обсягів виробництва продукції здійснюється за рахунок зростання кількісних показників, таких як додаткове залучення землі, трудових ресурсів, поголів'я худоби, основних засобів та інших ресурсів. Суттєвим недоліком цього типу відтворення є його вичерпність, адже у сучасних умовах господарювання додаткове залучення різноманітних матеріальних ресурсів є практично обмеженим.

Таблиця 2 Склад та структура сільськогосподарських угідь

В _____
(назва підприємства, район)

Види угідь	201_рік		201_рік		Відхилення (+,-)	
	га	%	га	%	га	в.п.
Рілля						
Багаторічні насадження						
Сіножаті						
Пасовища						
Перелоги						
Всього сільгоспугідь		100,0		100,0	X	X

Таблиця 3 Забезпеченість виробничими ресурсами та ефективність їх використання

В _____
(назва підприємства, район)

Показники	201_р.	201_р.	201_р.	201_р. в %	
				201_р.	201_р.
Припадає на одного середньорічного працівника, зайнятого в сільськогосподарському виробництві:					
- сільськогосподарських угідь, га					
- основних фондів, тис.грн					
- енергетичних потужностей, к.с.					
Припадає на 100 га сільгоспугідь:					
- основних фондів, тис.грн					
- енергетичних потужностей, к.с.					
Одержано на 100 га сільгоспугідь угідь, тис.грн					
- валової продукції сільського господарства (в постійних цінах 201_р.)					
- товарної продукції (грошової виручки від реалізації сільгосппродукції)					
- прибутку (збитку) від реалізації продукції					
Одержано на одного працівника, зайнятого в сільськогосподарському виробництві, тис.грн					
- валової продукції сільського господарства (в постійних цінах 201_р.)					
- товарної продукції					
- прибутку (збитку) від реалізації продукції					
Фондовіддача, грн на 1 грн					
Норма прибутку (збитку), %					
Рівень рентабельності (збитковості), %					

Таблиця 4 Рівень використання земельних ресурсів _____, %
(назва підприємства, район)

Показники	201_рік	201_рік	Відхилення, в.п.
Ступінь господарського використання землі			
Ступінь розораності сільськогосподарських угідь			
Ступінь використання ріллі			
Питома вага зрошуваних земель в площі сільськогосподарських угідь			
Питома вага площі інтенсивних культур в площі посіву сільськогосподарських культур			

Таблиця 5 Забезпеченість трудовими ресурсами _____
(назва підприємства, район)

Показники	201_рік	201_рік	Темп росту, %
Припадає на одного працівника зайнятого в сільгоспвиробництві:			
-сільськогосподарських угідь, га			
-ріллі, га			
-посівів сільгоспкультур, га			
-худоби та птиці, ум. гол.			

Спеціалізація підприємства – це процес суспільного поділу праці, який характеризується розвитком окремих галузей виробництва відповідно до ґрунтово-кліматичних умов господарства. Її ефективність виявляється у збільшенні виробництва сільськогосподарської продукції з одиниці земельної площі, підвищенні товарності, зниженні собівартості продукції, зростанні рентабельності. Оскільки суспільний поділ праці і зв'язок підприємств сільського господарства з підприємствами інших галузей народного господарства здійснюється через товарну продукцію, то основними показниками, які характеризують спеціалізацію підприємства, є склад і структура товарної продукції, обсяг якої необхідно аналізувати не менш як за **три останні роки** (табл. 6).

За даними останньої колонки *таблиці 6* необхідно:

- зробити висновки про виробничий напрям діяльності підприємства,
- з'ясувати чи збігається вона зі спеціалізацією,
- розрахувати коефіцієнт товарного зосередження галузей та вказати його рівень.

Таблиця 6 Розмір та структура грошових надходжень від реалізації товарної продукції

(назва підприємства, район)								
Галузі та види продукції	201_р.		201_р.		201_р.		В середньому за 3 роки	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Зернові, разом, в тому числі:								
-								
-								
Соняшник								
...								
...								
Разом по рослинництву								
Ж.м.ВРХ								
Ж.м. свиней								
Молоко								
...								
...								
Разом по тваринництву								
Послуги								
Всього по господарству		100,0		100,0		100,0		100,0

Виробничий напрям підприємства — термін, який за своїм змістом близький до поняття спеціалізації підприємства і формулюється за назвою двох-трьох галузей, що мають найбільшу частку в структурі товарної продукції.

Виробничий напрям підприємства збігається з його спеціалізацією, коли розміри товарних галузей відповідають прийнятим критеріям:

- питома вага головної галузі в структурі товарної продукції – 50 і більше % (вузькоспеціалізоване підприємство);
- питома вага більше 67%, в тому числі кожна з них – не менше 25% (спеціалізоване на виробництві продукції двох галузей);
- питома вага становить 75 і більше%, в тому числі кожна з них – не менше 20-24% (спеціалізоване на виробництві продукції трьох галузей).

Коефіцієнт товарного зосередження галузей (спеціалізації) ($K_{специ}$) засвідчує ступінь спеціалізації і концентрації підприємства з урахуванням усіх його товарних галузей. Цей коефіцієнт бажано визначати за товарними галузями.

Він визначається за формулою:

$$K_{\text{спец}} = \frac{100\%}{\sum_{i=1}^n P_i(2i-1)},$$

де P_i – питома вага i -тої галузі в структурі грошової виручки; i – порядковий номер i -тої галузі в ранжируваному ряді, побудованому за спадаючою ознакою.

Якщо $K_{\text{спец}} =$ не перевищує 0,20, то п-во багатогалузеве;

0,21-0,30 – зі слабким рівнем спеціалізації;

0,31 – 0,40 – з середнім рівнем спеціалізації;

0,41 – 0,50 – вище середнього рівень спеціалізації;

0,51-0,60 – з високим рівнем спеціалізації;

понад 0,60 – з глибоким рівнем спеціалізації.

Економічний розвиток підприємства характеризується коефіцієнтом, що показує скільки прибутку реінвестує підприємство на формування власних активів в розрахунку на 1 грн власного або статутного капіталу .

Для оцінки використати наступний алгоритм розрахунку:

$$\text{Стійкість економічного росту (К}_{\text{ст.ек.р}}) (\uparrow) = \frac{\text{Чистий прибуток (ф.№2)*}}{\text{Власний капітал (ф.№1)}}$$

Інформаційні дані форми звітності № 2 «Звіт фінансових результатів підприємства», форми №1 «Баланс» попередньо згрупувати в таблицю 7.

Таблиця 7 Динаміка стійкості економічного росту

(назва підприємства, район)

Роки	Чистий прибуток		Власний капітал		Стійкість економічного росту (К _{ст.ек.р.})	Відносне відхилення К _{ст.ек.р.}
	тис. грн	відхилення	тис. грн	відхилення		
2014						
2015						
2016						
2017						
2018						

Тенденцію зміни показника зобразити графічно. За результатами розрахунків зробити відповідні висновки.

Ділова активність базується на можливості здійснювати капіталовкладення за рахунок власних коштів та показує скільки доходу отримується з 1 грн вартості наявного майна підприємства.

Алгоритм розрахунку базується на інформаційних даних звітності ф. №1, ф. №2.

$$\text{Ділова активність } (\uparrow) \quad \text{Чистий дохід (ф.№2)}$$

$$\text{КДа} = \frac{\text{-----}}{\text{Валюта балансу (ф.№1)}}$$

Результати обчислень згрупувати в таблицю відповідної форми (табл.7).

Тенденцію зміни показника зобразити графічно. За результатами розрахунків зробити відповідні висновки. **Рентабельність** є показником ефективності і показує скільки прибутку припадає на 1 грн витрат, або 1 грн використаного майна. Розрахунок за кожним з наведених показників у таблиці 8 (в перелік показників можуть бути включені інші види рентабельності (за умови наявності інформаційних даних діяльності підприємства) відобразити в динаміці (по роках – min=2-4 роки). Результати оформити в таблицю 9.

Таблиця 8 Алгоритм розрахунку показників рентабельності

Показник	Розрахунок
Рівень рентабельності підприємства (↑) Rпідпр за операційною діяльністю	Чистий прибуток (ф.№2) ----- Среал +Вадм+Взбут+Віо де Среал = собівартість реалізації продукції ф. №2 Вадм = адміністративні витрати ф. №2 Взбут = витрати на збут ф.№2 Віо = інші операційні витрати ф.№2
Рівень доходності основної діяльності підприємства Кдод(↑)	Чистий дохід (ф. №2) ----- Среал +Вадм+Взбут
Чиста рентабельність доходу основної діяльності Rчод(↑)	Чистий прибуток ÷ Чистий дохід (ф. №2)
Рівень загальної економічної рентабельності (майна) підприємства Rзаг (↑)	Прибуток до оподаткування (ф. №2) ----- Валюта балансу (підсумок по балансу) (ф. №1)
Рівень комерційної рентабельності Rк (↑)	Прибуток до оподаткування ----- Чистий дохід
Ставка рентабельності позиченого (залученого) капіталу Сгпк (↓)	Фінансові витрати (ф. №2) ----- Довгострокові кредити + Короткострокові (кредит) зобов'язання (ф. №1)

(↑) – зростання показника характеризується позитивно

(↓) – зниження показника характеризується негативно

Таблиця 9 Динаміка показників рентабельності в

(назва підприємства, район)

Показники	Роки			Відхилення (+,-)
	201_	201_	201_	

Таблиця 10 Динаміка показників фінансових результатів

в

(назва підприємства, район)

Показники	Роки			201_ р.у % до	
	201_	201_	201_	201_р.	201_р.
Збиток від реалізації продукції, тис. грн					
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн					
Чистий прибуток (+), збиток (-), тис.грн					
Середньорічна сума активів, тис.грн					
Середньорічна сума власного капіталу, тис. грн					
Рівень рентабельності продукції, %					
Рівень рентабельності капіталу,%					
Рівень рентабельності власного капіталу,%					

Таблиця 11 Динаміка основних показників фінансового стану

в

(назва підприємства, район)

Показники	Норматив	На кінець року		
		201_	201_	201_
<i>Фінансової стійкості або платоспроможності</i>				
Чистий оборотній капітал	Збільшення			
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними активами	>0,1			
Коефіцієнт незалежності (автономії)	> 0,5			
Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1			
<i>Ліквідності</i>				
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35			
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7 – 2,0			
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	> 1,0			
Коефіцієнт маневреності власного капіталу				

Таблиця 12 Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва

В _____

(назва підприємства, район)

Показники	201_рік	201_рік	Темп росту, %
Вироблено вартості валової продукції в постійних цінах 201_ року, грн, на:			
- 1 га сільгоспугідь			
- 1 грн. виробничих витрат			
- 1 грн основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення			
Отримано валового доходу, грн, на:			
- 1 га сільгоспугідь			
- 1 грн виробничих витрат			
- 1 грн основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення			
Отримано прибутку (збитку), грн, на:			
- 1 га сільгоспугідь			
- 1 грн виробничих витрат			
Отримано на одного середньорічного працівника, зайнятого у сільгоспвиробництві, тис.грн:			
- валової продукції в постійних цінах 201_ року			
- валового доходу			
- прибутку (збитку) від реалізації продукції			
Рівень рентабельності (збитковості), %			
Норма прибутку (збитку), %			

Показники стану і руху основних фондів

1. Коефіцієнт (швидкість) обороту основних фондів – відношення річної суми амортизації основних виробничих фондів до їх середньорічної вартості або період обороту як зворотне співвідношення цих величин.

2. Коефіцієнт зростання ($K_{зр}$) - відношення суми основних засобів на кінець року до їх вартості на початок року.

3. Коефіцієнт вибуття ($K_{в}$) – відношення вартості вибулих за звітний рік основних засобів до суми всіх основних засобів на початок року.

4. Коефіцієнт оновлення ($K_{о}$) – відношення заново введених за рік основних засобів до балансової вартості всіх основних засобів на кінець року. Між даними показниками існує тісний взаємозв'язок: очевидно, що $K_{зр} > 1$ за умови, коли $K_{о} > K_{в}$, і навпаки. Якщо суми вибулих фондів = сумі заново введених, то $K_{зр} = 1$.

5. Коефіцієнт сукупного відтворення ($K_{св}$) – відношення вартості основних засобів, що надійшли протягом року, до первісної вартості всіх основних засобів на початок року. Цей показник дає змогу судити про те, яка частка нововведених основних засобів використана на просте відтворення, а яка – на розширене. Він акумулює в собі значення коефіцієнта вибуття ($K_{в}$) і приросту ($K_{пр}$). Цей зв'язок можна подати так: $K_{св} = K_{в} + K_{пр}$

$$K_{\text{пр}} = \frac{O\Phi_{\text{кр}} - O\Phi_{\text{пр}}}{O\Phi_{\text{пр}}},$$

де $O\Phi_{\text{кр}}$ і $O\Phi_{\text{пр}}$ – основні фонди відповідно на початок і на кінець року.

Отже, при аналізі коефіцієнта $K_{\text{св}}$ потрібно брати до уваги, що в умовах розширеного відтворення, коли $K_{\text{пр}} > 0$, коефіцієнт вибуття характеризує рівень оновлення основних засобів, а коефіцієнт приросту – рівень їх розширеного відтворення. За умов звуженого відтворення основних засобів $K_{\text{св}}$ акумулює в собі негативний вплив коефіцієнта приросту і відображає фактичний рівень оновлення основних засобів. Різниця між $K_{\text{в}}$ і $K_{\text{св}}$ відобразатиме відносну потребу в основних засобах, за якої буде досягнуто їх просте відтворення. Якщо на підприємстві забезпечується лише просте відтворення, то $K_{\text{св}} = K_{\text{в}}$ і, таким чином, $K_{\text{св}}$ відбиватиме лише рівень оновлення основних засобів.

6. Коефіцієнт зношення ($K_{\text{з}}$) – відношення суми зношення до первісної вартості основних засобів.

7. Коефіцієнт придатності ($K_{\text{пр}}$) – частка від ділення первісної вартості засобів за мінусом усієї суми зношення на їх первісну вартість, або $K_{\text{п}} = 1 - K_{\text{з}}$. Чим вищий $K_{\text{п}}$ і менший $K_{\text{з}}$, тим кращі умови має п-во для більш раціонального використання основних засобів.

Процес руху вартості основних засобів (ОЗ) від їх створення до відтворення складається з таких етапів:

Створення (придбання) ОЗ – Знос – Амортизація – включення у Собівартість продукції – Реалізація продукції – Амортизаційний фонд – Відтворення (придбання) ОЗ

Показники забезпеченості підприємства основними фондами

1. **Фондозабезпеченість виробництва** – це відношення первісної вартості основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення до площі сільськогосподарських угідь.

2. **Фондоозброєність праці** – це відношення первісної вартості основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення до середньорічної кількості працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві.

Показники економічної ефективності використання основних виробничих фондів

1. **Фондовіддача ($I_{\text{фвід}}$)** – відношення вартості виробленої валової продукції в поточних цінах до первісної середньорічної вартості основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення.

З економічного погляду фондовіддача знижується тоді, коли темпи збільшення продукції нижчі за темпи підвищення фондооснащеності виробництва, тобто $I_{\text{вп}} < I_{\text{фос}}$. При цьому зниження фондовіддачі завжди супроводжується перевищенням темпів підвищення фондоозброєності ($I_{\text{фоз}}$) над темпами зростання річної продуктивності праці ($I_{\text{пп}}$), тобто $I_{\text{фоз}} > I_{\text{пп}}$. Ця закономірність є наслідком залежності: $I_{\text{пп}} = I_{\text{фоз}} * I_{\text{фвід}}$, отже

$$I_{\text{фвід}} = I_{\text{пп}} / I_{\text{фоз}}$$

Таким чином, фондовіддача зростає лише тоді, коли темпи підвищення

продуктивності праці випереджають темпи збільшення її фондоозброєності.

$$\Phi_m = I / I_{\text{ф від}}$$

Він показує, скільки було використано основних виробничих фондів для виробництва однієї гривні вартості продукції.

2. Норма прибутку – процентне відношення балансового прибутку до середньорічної вартості сукупних виробничих фондів.

3. Інтегральний показник фондівіддачі визначається за формулою:

$$I_i = \sqrt{I_{\text{ф від}} \times I_{\text{ВП}}},$$

де $I_{\text{ф від}}$ – індекс фондівіддачі, що розраховується діленням показника фондівіддачі у звітному періоді на базовий; $I_{\text{ВП}}$ – індекс валової (товарної в поточних цінах) продукції. Він обчислюється діленням цього виду ефекту з гектара сільськогосподарських угідь у звітному році на даний показник у базисному році.

Застосовувати інтегральний показник фондівіддачі доцільно для оцінки рівня ефективності використання основних виробничих фондів у динаміці за умови, коли їх фондівіддача знижується. Тенденція до зростання інтегрального показника фондівіддачі свідчатиме про позитивні зрушення у використанні цього ресурсу, і навпаки – тенденція до зниження його ставить перед п-вом невідкладні завдання щодо залучення наявних резервів використання техніки, продуктивної худоби, транспорту тощо.

4. Умовний строк окупності визначається як частка від ділення середньорічної вартості основних виробничих фондів сільгосппризначення на операційний прибуток підприємства, одержаний від основної діяльності.

Таблиця 13 Динаміка і структура основних фондів

(назва підприємства, район)

Показники	Наявність на 1 січня, тис. грн		Темп росту, %	Структура, %	
	201_рік	201_рік		201_рік	201_рік
Виробничі основні фонди сільськогосподарського призначення					
Виробничі основні фонди несільськогосподарського призначення					
Невиробничі основні фонди					
Всього основних фондів				100,0	100,0

Таблиця 14 Показники відтворення основних фондів в

Показники	(назва підприємства, район)			
	201_рік	201_рік	201_рік	201_р. у % до 201_р.
Коефіцієнт зносу				
Коефіцієнт придатності (збереження)				
Темп зростання;				
Темп приросту				
Коефіцієнт вибуття				
Коефіцієнт оновлення				

Таблиця 15 Забезпеченість основними

фондами

(назва підприємства, район)

Показники	201_рік	201_рік	Темп росту, %
<i>Вихідні:</i>			
Вартість основних виробничих фондів, тис.грн в т.ч.: основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення, тис.грн			
Площа сільськогосподарських угідь, га			
Середньорічна кількість робітників, чол. в т.ч.: зайнятих в с.-г. виробництві, чол.			
<i>Розрахункові:</i>			
Припадає на:			
а) 100 га с.-г. угідь, грн:			
- основних виробничих фондів			
- основних виробничих фондів с.-г. призначення			
б) 1 робітника, грн:			
- основних виробничих фондів			
- основних виробничих фондів с.-г. призначення			

Таблиця 16 Динаміка і структура основних фондів

Основні групи фондів	(назва підприємства, район)				
	Наявність на 1 січня, тис. грн		Темп росту, %	Структура, %	
	201_рік	201_рік		201_рік	201_рік
Земельні ділянки					
Капітальні витрати на поліпшення земель					
Будівлі, споруди, передавальні пристрої					
Машини та обладнання					
Транспортні засоби					
Інструменти, прилади, інвентар					
Біологічні активи (тварини)					

Продовження табл. 16

Багаторічні насадження					
Інші основні засоби					
Бібліотечні фонди					
Малоцінні необоротні матеріальні активи					
Тимчасові споруди					
Природні ресурси					
Інвентарна тара					
Предмети прокату					
Інші необоротні матеріальні активи					
Всього основних фондів				100,0	100,0

Таблиця 17 Економічна ефективність використання основних виробничих фондів

(назва підприємства, район)

Показники	201_рік	201_рік	Темп росту, %
<i>Вихідні:</i>			
Вартість валової продукції в постійних цінах 201_р., тис.грн			
Валовий дохід, тис. грн			
Прибуток (збиток) від реалізації, тис. грн			
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис.грн			
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн			
Вартість основних виробничих фондів с-г. призначення, тис. грн			
<i>Розрахункові - показники ефективності використання основних фондів</i>			
Фондовіддача, грн на 1грн			
Фондомісткість, грн на 1 грн			
Норма прибутку (збитку), %			

Таблиця 18 Динаміка показників доходу і витрат діяльності

(назва підприємства, район)

Показники	201_рік	201_рік	201_рік	201_рік у % до	
				201_р.	201_р.
Дохід від реалізації продукції, тис.грн					
Витрати господарської діяльності підприємства, тис. грн					
Частка витрат в доходах підприємства, %					
Прибуток, тис. грн					

Таблиця 19 Структура оборотного капіталу підприємства у 201_ році

В

(назва підприємства, район)

Елементи оборотного капіталу	Структура оборотного капіталу		Структура оборотних фондів		Структура фондів обігу	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Виробничі запаси					х	х
Тварини на вирощуванні і відгодівлі (біологічні активи)					х	х
Незавершене виробництво					х	х
Разом оборотних фондів				100,0	х	х
Готова продукція			х	х		
Товари			х	х		
Векселі одержані			х	х		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги (чиста реалізаційна вартість)			х	х		
Дебіторська заборгованість за розрахунками			х	х		
Поточні фінансові інвестиції			х	х		
Грошові кошти та їх еквіваленти			х	х		
Інші оборотні активи			х	х		
Разом фондів обігу			х	х		100,0
Оборотний капітал - всього		100,0	х	х	х	х

Показники інтенсивності використання оборотних засобів

1. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів. Він показує кількість оборотів оборотних засобів за рік. Визначається відношенням суми обороту з реалізації до середньорічної вартості оборотних засобів.

$$\text{Розраховується за формулою: } K_{об} = \frac{O_{об}}{B_o},$$

де $K_{об}$ - коефіцієнт оборотності оборотних засобів; $O_{об}$ - сума обороту, яка включає в себе виручку від реалізації продукції, вартості робіт і послуг, вартості молодняка, переведеного в основне стадо, мінус вартість худоби, вибракованої з основного стада, грн; B_o - середньорічна вартість оборотних засобів, грн. Крім того можна визначити коефіцієнт оборотності тільки матеріальних оборотних засобів. Вартість матеріальних оборотних засобів визначається як різниця між усією сумою оборотних засобів і грошовими засобами. Чим вище коефіцієнт оборотності, тим більш ефективно використовуються оборотні засоби.

2. Тривалість обороту (період обігу). Виражається в днях. Показує час, коли оборотні засоби роблять повний оборот. Розраховується відношенням

кількості днів в році, кварталі, тобто в періоді обігу, до коефіцієнту оборотності. Визначається за формулою: $V = \frac{T}{K_{об}}$,

де V - тривалість обороту оборотних засобів в днях; $K_{об}$ - коефіцієнт оборотності; T - звітний період, умовно: місяць - 30 днів; квартал - 90 днів; рік - 360 днів.

Оборотність засобів в сільськогосподарських підприємствах частіше визначають за рік, коли повністю завершується цикл виробництва. Чим менше днів витрачено на оборот, тим більш ефективно використовуються оборотні засоби.

3. Коефіцієнт закріплення засобів в обороті (K_3). Він показує, яка сума оборотних засобів припадає на 1 грн суми обороту, визначається відношенням середньорічної вартості оборотних засобів (B_o) до суми обороту ($O_{об}$) за формулою: $K_3 = \frac{B_o}{O_{об}}$.

Чим менше цей коефіцієнт, тим більш ефективно використовуються оборотні засоби. При прискоренні оборотності засобів частинами їх вивільнюється з обороту, а при вповільнюванні оборотності вимагається додаткове притягання засобів.

4. Вивільнення оборотних засобів (B_3) (за умови прискорення оборотності засобів).

Розраховується за формулою: $B_3 = \frac{O_{об} \times P_{об}}{T}$,

де B_3 - вивільнювання оборотних засобів, грн.; $O_{об}$ - сума обороту, грн; $P_{об}$ - прискорення оборотності засобів, дн.; T - звітний період (360 днів).

5. Додаткова потреба в оборотних засобах ($ДП$) (за умови уповільнення оборотності засобів).

Визначається за формулою: $ДП = \frac{O_{об} \times Y_{об}}{T}$, де $ДП$ - додаткова потреба в оборотних засобах, грн; $Y_{об}$ - уповільнення оборотності засобів, дн.

Показники ефективності використання оборотних засобів

1. Матеріаломісткість продукції ($K_{мм}$) показує скільки матеріальних витрат припадає на кожну гривню виготовленої продукції.

Розраховується за формулою: $K_{мм} = \frac{M_г}{ВП}$,

де $M_г$ - матеріальні витрати, тис. грн; $ВП$ - вартість валової продукції в поточних цінах або в порівнянних цінах 2005 року, тис. грн.

2. Матеріаловіддача ($K_{мв}$) характеризує вихід продукції з кожної гривні витрачених матеріальних ресурсів.

Розраховується за формулою: $K_{мв} = \frac{ВП}{M_г} = \frac{1}{K_{мм}}$

3. Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції ($Пв_{мв}$) відображає не лише рівень використання матеріальних ресурсів, але й структуру витрат виробництва, тобто чи є воно матеріаломістким. Розраховується за формулою:

$$Пв_{мв} = \frac{M_{\epsilon}}{C_{\epsilon}} \cdot 100\%,$$

де C_{ϵ} – собівартість виробленої продукції, грн.

4. Коефіцієнт використання матеріалів визначається як співвідношення суми фактичних матеріальних витрат до величини матеріальних витрат, розрахованої виходячи з планових калькуляцій і фактичного обсягу продукції. Він відображає рівень ефективності використання матеріалів, дотримання норм витрачання матеріалів. Якщо коефіцієнт використання більше 1, то це є свідченням про перевитрат матеріалів, а якщо менше 1 – про економію матеріальних ресурсів.

Таблиця 20.1 Вихідні дані для визначення інтенсивності використання оборотних засобів _____

(назва підприємства, район)

Показники	201_ рік	201_ рік	201_ р. у % до 201_ р.
Сума обороту, тис. грн			
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн			

Таблиця 20.2 Інтенсивність використання оборотних засобів у _____

(назва підприємства, район)

Показники	201_ рік	201_ рік	201_ р. у % до 201_ р.
Коефіцієнт оборотності ($K_{об}$)			
Тривалість обороту ($T_{об}$)			
Коефіцієнт закріплення засобів в обороті ($K_{зз}$)			
Уповільнення оборотності, днів ($Уп_{об}$)	x		x
Додаткова потреба в оборотних засобах, тис. грн	x		x

Додаток А
Зразок оформлення титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра економіки підприємств

КУРСОВА РОБОТА
З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА»
НА ТЕМУ:

Виконав (-ла):
здобувач вищої
освіти _____
(ПІБ здобувача)
групи _____

Перевірив (-ла):

(посада, ПІБ викладача)

Додаток Б
Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ

ВСТУП.....5

РОЗДІЛ 1. Назва першого розділу.....8

1.1. Назва першого підрозділу першого розділу.....8

1.2. Назва другого підрозділу першого розділу.....12

1.3. Назва третього підрозділу першого розділу

РОЗДІЛ 2. Назва другого розділу

2.1. Назва першого підрозділу другого розділу

2.2. Назва другого підрозділу другого розділу

2.3. Назва третього підрозділу другого розділу

РОЗДІЛ 3. Назва третього розділу

3.1. Назва першого підрозділу третього розділу

3.2. Назва другого підрозділу третього розділу

3.3. Назва третього підрозділу третього розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток В

Приклади оформлення бібліографічних записів

у позатекстовому списку бібліографічних посилань відповідно до вимог нового ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

Загалом це оформлення більш просте: прибираються зайві пробіли, замість сполучення «крапка й тире» використовуються просто крапки, прибираються деякі інші знаки та повторне зазначення імен авторів (якщо їх від 1 до 4, можна зазначити імена всіх на початку опису), дозволяється не вказувати видавництво, для електронних ресурсів введено єдине формулювання «URL» незалежно від мови статті (також може зазначатися номер DOI).

Один чи більше авторів без редактора

Федорова Л.Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті – 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.

Пичугина Т.С., Баранов П.Ю., Пичугин С.А. Модель возведення комплексу об'єктів (расчет эффективности капитальных вложений). Харків, 1985. 136 с.

Лусь В.І., Киркач Т.Є., Мандріченко О.Є., Радченко А.О. Практикум з нарисної геометрії: навч. посібник. Харків: ХНУМГім. О.М. Бекетова, 2014. 118 с.

Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.

Один чи більше авторів із редактором

Воробей П.А. Кримінальна відповідальність за незаконну торговельну діяльність: монографія / за ред. В.К. Матвійчука. Київ: Укр. академія внутр. справ, 1996. 116 с.

Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. коментар / О.І. Безпалова, К.Ю. Мельник, О.О. Юхно та ін.; за заг. ред. В.В. Сокурєнка; передм. В.В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.

Без автора

(збірники, матеріали конференцій, книги за редакцією, укладачі, упорядники)

Україна в цифрах. 2007: стат. зб. / Держ. комітет статистики України. Київ, 2008. С. 185–191.

Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с.

Правова основа діяльності органів державної влади: зб. нормат. актів / упоряд. П.М. Любченко. Харків: ФІНН, 2010. 303 с.

Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А.А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.

Electrodes of conductive metallic oxides / J.M. Honig et al. Amsterdam: Elsevier, 1980. 260 p.

Ресурсосбережение и энергоэффективность инженерной инфраструктуры урбанизированных территорий и промышленных предприятий: материалы II Международной научно-технической интернет- конференции (2–27 февраля 2016 г., Харьков). Харьков, 2016. 150 с.

Багатотомне видання

Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: вибрані твори. Київ: Рад.школа, 1983. Т. 1. 480 с.

Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1999. Т. 2. 784 с.

Франко І. Твори: у 50 т. Т. 45. Київ, 1986. 480 с.

Енциклопедія історії України: у 10 т. / ред. рада: В.М. Литвин (гол.) та ін.; Ін-т історії України НАН України. Київ: Наук.думка, 2005. Т. 9. С. 36–37.

Частина видання

Розділ книги

Наумов М.С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. *Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки*: монографія / В.П. Решетило, М.С. Наумов, Ю.В. Федотова. Харків, 2014. С. 213–241.

Стаття в журналі, газеті

Яцків Я.С., Радченко А.І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. *Вісник НАН України*. 2012. № 6. С. 62–67.

Мозоль А.П. Злочинність мігрантів (кримінологічна характеристика). *Вісник Університету внутрішніх справ. Серія «Право»*. 1999. Вип. 7. Ч. 2. С. 112–119.

Аврамцев О. Хронограф: події в історії. *Слобідський край*. 2015. 27 січня. С. 8.

Тези доповідей у матеріалах конференцій

Скальський В.Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. *Теорія і практика раціонального проектування, виготовлення і експлуатації машинобудівельних конструкцій*: праці 2 міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 11–13 листопада 2010 р.). Львів, 2010. С. 9–10.

Борисова В.І. Зміст заповіту. *Проблеми цивільного права та процесу*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О.А. Пушкіна (Харків, 27 травня 2016 р.). Харків: ХНУВС, 2016. С. 20–24.

Електронні ресурси

Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications> (дата звернення: 19.03.2014).

Вільчик Т.Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до європейських стандартів. *Форум права*. 2016. № 1. С. 30–36. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_7.pdf (дата звернення: 20.09.2016).

Харківський національний університет внутрішніх справ // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Харківський_національний_університет_внутрішніх_справ (дата звернення 15.09.2016).

Ahak N. Development of multi-agent system of neural network diagnostics and remote monitoring of patient. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2016. Vol. 4, № 9(82). P. 4–11. DOI: 10.15587/1729-4061.2016.75690.

Кожухівський А. Д. Імітаційне моделювання систем масового обслуговування [Електронний ресурс]: практикум / Черкас. держ. технол. ун-т. Електрон. текст, дані. Черкаси, 2009. 1 електрон. опт. диск (CD-R).

Дисертації та автореферати

(може бути не вказане місце захисту та повна назва спеціальності)

Черевко П. П. Створення юридичних осіб приватного права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2008. 225 с.

Савченко Л. А. Особисті права та обов'язки батьків і дітей за сімейним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 1997. 27 с.

Дутко А. О. Юридичні конструкції та їх використання в законотворчій практиці України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень»; Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2010. 20 с.

Закони та інші нормативні документи

Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96- ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580- VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 26.08.2016).

Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 / Президент України. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 2. С. 14. Ст. 154.

Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. // База даних «Законодавство України». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 26.08.2016).

Архівні документи

Науковий архів Інституту історії України НАН України. Ф. 2. Оп. 3. Спр. 170. № 1. Арк. 5.

Приветственный адрес в честь 50-летия творческой и научно-педагогической работы А.Н. Бекетова от ректора ХИИКСа. *Музейный комплекс Харьков.нац. ун-та гор. хоз-ва им. А.Н. Бекетова*. Осн. Ф. 125. Вх. инв. № 225.

Заява приват-доцента по кафедрі філософії Київського університету П. Светлова від 23.10.1919 про необхідність читання курсу гносеології. *Державний архів м. Києва*. Ф. 16. Оп. 469. Спр. 381. 13 арк.

Стандарти, патенти, препринти, каталоги

ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 16 с. ГОСТ Р 517721-2001.

Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G 01T1/28, G 21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.

Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року. Київ: Академперіодика, 2009. 444 с.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишнеvsька О. М. Ресурсний потенціал підприємств сільських територій : моногр. / О. М. Вишнеvsька ; МДАУ. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2009. – 247 с.
2. Городецька Л. О. Оцінка впливу інновацій на конкурентоспроможність підприємства / Л. О. Городецька // Економіка та держава. – 2010. – № 6. – С. 103-105.
3. Горобченко О. А. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств Миколаївської області [Електронний ресурс] / О. А. Горобченко // Економіка. Управління. Інновації. – 2018. – Випуск № 2(23). – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2018_2_8
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – С. 303–458.
5. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз : навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький. – К. : ЦУЛ, 2009. – 256 с.
6. Гриб С. В. Фінанси підприємств в таблицях, схемах та тестах : навчальний посібник / С. В. Гриб, І. О. Болкунова. – К. : Вид-во ПП «Магнолія 2006», 2013. — 336 с.
7. Долгоруков Ю. О. Пофакторний аналіз фінансового стану малого підприємництва в регіоні / Ю. О. Долгоруков, Н. І. Редіна, О. М. Кужман // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 129–138.
8. Економіка виробничого підприємства : навч. посіб. / [Й. М. Петрович, І. О. Будіщева, І. Г. Устінова та ін.] ; за ред. проф. Й. М. Петровича. – 3-тє вид. випр. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 405 с.
9. Економіка підприємства : навч. посіб. / [П. В. Круш, В. І. Подвігіна та ін.]. – К. : Ельга-Н ; КНТ, 2007. – 777 с.
10. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2003. – 608 с.

11. Економіка підприємства : підруч. / [І. О. Чаюн, Г. М. Богославець, Л. Л. Стасюк та ін.] ; за заг. ред. проф. Н. М. Ушакової. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 569 с.
12. Іщук С. О. Методи визначення оптимальних виробничих програм за фінансовими критеріями розвитку підприємства / С. О. Іщук // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 4. – С. 123–132.
13. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко. – Х. : Фактор, 2002. – 144 с.
14. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. ; станом на 30. 09. 2016 р. – К. : Юрінком, 2016. – 124 с.
15. Котикова О. І. Впровадження екологічно чистого виробництва продукції сільського господарства в Україні / О. І. Котикова, Ю. І. Юрченко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2014. – Випуск 2 (78). – С. 37–45.
16. Котикова О. І. Державне регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі [Електронний ресурс] / О. І. Котикова // Ефективна економіка. – 2017. – № 9. – Режим доступу : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2618>
17. Котикова О. І. Рейтингова оцінка інвестиційного розвитку та зовнішньоекономічної співпраці районів Миколаївської області в умовах євроінтеграції / О. І. Котикова, В. Л. Куделя, І. С. Потапов // Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – № 15. – С. 152-158.
18. Котикова О. І. Моніторинг конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств як складова програмування сталого розвитку регіону [Електронний ресурс] / О. І. Котикова, М. М. Бабич, В. О. Наконечна // Державне управління: удосконалення та розвиток : електронне видання. – 2018. – № 3. – Режим доступу : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3681>

19. Манів З. О. Економіка підприємства : навч. посіб. / З. О. Манів, І. М. Луцький. – К. : Знання, 2006. – 580 с.
20. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: нормативна база. – Х. : Курсор, 2000. – 102 с.
21. Пеліхов Є.Ф. Економіка сучасного підприємства : навч.-метод. і практич. посіб. / Є. Ф. Пеліхов, О. А. Іванова, О. М. Сумець. – К. : Хай-Тек-Прес, 2009. – 344с.
22. Петрович Й. М. Економіка та фінанси підприємства : підруч. / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. – Львів, 2015 . – 408 с.
23. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 № 2755 – VI / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. –8 квітня 2011. – № 13-14.
24. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством : моногр. / В. С. Пономаренко. – Х. : Основа, 1999. – 620 с.
25. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : закон України від 14.05.1992№ 2344-ХІІ ; станом на 05.07.2018 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 46.
26. Про захист економічної конкуренції : закон України від 11.01.2001№ 2210-ІІІ / Верховна Рада України // Голос України. – 2001. – № 37.
27. Про режим іноземного інвестування : закон України від 19.03.199693/96-ВР / Верховна Рада України // Бізнес. –1996. – № 16(69).
28. Проблеми фінансової підтримки малих і середніх підприємств на селі: підруч. / за ред. М. Я. Дем'яненко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2004. – 237 с.
29. Прохорова В. В. Потенціал підприємства: формування, управління та розвиток: колективна : моногр. / В. В. Прохорова. – Х. : НТМТ, 2013 – 304 с.
30. Сороківська М. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. / М. В. Сороківська, Т. Я. Андрейків. – Львів : вид-во ЛКА, 2015. – 288 с.

31. Статистична інформація. Головне управління статистики в Миколаївській області [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>
32. Статистична інформація. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
33. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – К. : Знання, 2004. – 262 с.
34. Фінанси малих підприємств : бібліогр. покажч. / упоряд. О. А. Шевчук ; ВНАУ. – Вінниця, 2013. – 20 с.
35. Фінанси підприємств : підруч. / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; заред. А. М. Поддєрьогіна ; Київ. нац. екон. ун-тім. В. Гетьмана, М-во освіти і науки України. – К. : КНЕУ, 2008. – 551 с.
36. Фінанси підприємства : підруч. / [Л. О. Лігоненко, Л. О. Гуляєва, Н. А. Гринюк та ін.]. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 491 с.
37. Чуй І. Р. Фінанси : навч. посіб. / І. Р. Чуй., М. В. Сороківська. – Львів : вид-во ЛКА, 2015. – 284 с.
38. Шєбанін В. С. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / В. С. Шєбанін, О. І. Котикова. – Миколаїв : МНАУ, 2013. – 252 с.
39. Шєбаніна О. В. Формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств в умовах сталого розвитку регіону / О. В. Шєбаніна, В. А. Возненко // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. – 2013. – № 5. – С. 90–95.
40. Shebanina O. Prospects of investing in ecological agricultural production as a factor of agricultural products competitiveness / Olena Shebanina, Marina Yehorova // Growth and competitiveness factors of the agri-food sector in Poland and Ukraine against the background of global trends. — Kyiv-Warsaw : NUFT, NRI-IAFE, CSR, 2013. — P. 299—309.

Навчально-методичне видання

ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації
для виконання **курсної роботи**
для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальностей 073 «Менеджмент»,
281 «Публічне управління та адміністрування»
денної та заочної форм навчання

Укладачі:

Котикова Олена Іванівна
Горобченко Оксана Анатоліївна
Мельник Ірина Олегівна
Крилова Ірина Георгіївна
Коваленко Ганна Вячеславівна
Олійник Тетяна Георгіївна

Формат 60x84 1/16 Ум. друк. арк. 2,5.

Тираж 30 прим. Зам. №

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54029, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.